

Jolanta Witkoś, Franciszek Tereszkiewicz*

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA IM. STANISŁAWA PIGONIA W KROŚNIE

Kombornia – Jasto – Krosno: pigonowska strefa pamięci

Upływ czasu sprawia, że treści zapisane w ludzkiej pamięci, podlegają zapomnieniu lub deformacji, jak zegary na obrazie *Trwałość pamięci* Salvadora Dalego. I choć jest to proces nieuchronny, jak przemijanie, to próbujemy mu przeciwdziałać, w nadziei, że w pamiętnikach, dziennikach, historii, literaturze, malarstwie i rzeźbie, dziś też w fotografii, ocalimy od zapomnienia to, co uznajemy za piękne i cenne, zarówno w materii, jak i w ludzkich czynach. W każdej historii działają Mnemosyne i Lete.

Pięćdziesiąta rocznica śmierci Stanisława Pigoń¹ skłania do pogłębionej refleksji nad trwałością pamięci o wielkim historyku literatury, edytorze, a przede wszystkim o człowieku. Nawet pobieżna kwerenda bibliograficzna potwierdza, że dorobek Profesora daje pokłosie. W ostatnim dziesięcioleciu podjęto wiele badań jego twórczości naukowej, literackiej i korespondencji, które pozwoliły ustalić i opisać liczne nowe, nieznane fakty z jego biografii. Te ostatnie były możliwe dzięki opracowaniu i udostępnieniu przez

1 Stanisław Pigoń zmarł 18 grudnia 1968 roku w Krakowie.

***Mgr Jolanta Witkoś** – absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie Rzeszowskim, oraz studiów podyplomowych Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa, Zarządzanie i marketing w bibliotekach, Informacja Naukowa – broker informacji. Od 2001 roku pracownik biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Pigoń w Krośnie.

***Mgr Franciszek Tereszkiewicz** – absolwent studiów w zakresie filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz studiów podyplomowych: Studium Filologii Polskiej, Studium Filozoficzno-Religioznawcze, Zarządzanie Szkolnictwem Wyższym. Kanclerz Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Pigoń w Krośnie od początku jej działalności statutowej.

Bibliotekę Jagiellońską zdeponowanego tam archiwum uczonego. Trafnie przeczuwał Czesław Kłak, pisząc: „że Pigionowej Księgi nie należy zamykać, że jego bogata korespondencja kryje wiele ważnych kwestii, które dla dobra kultury polskiej co rychlej powinny się upublicznić, że na objaśnienie czeka niejeden szczegół biograficzny z życia wielkiego Polaka i wielkiego Uczonego...”. Opracowanie, m.in. korespondencji Pigionia z Marią Danilewiczową i biskupem Ignacym Świrskim, ordynariuszem diecezji siedleckiej, przywołanie świadectw jego przyjaciół i uczniów pozwoliło znacząco uzupełnić, a często i odkryć nieznanne fakty z jego życia. Niestrudzony Czesław Kłak opublikował w tym okresie wiele znaczących tekstów³ poświęconych obszernej korespondencji i biografii Stanisława Pigionia. Ważny wkład do badania Pigionowego dzieła i życia wniósł w ostatnich latach Franciszek Ziejka, skupiając się na badaniu i objaśnianiu źródeł Pigionowego etosu, i on jest autorem skrzydlatego określenia – *Mistrz słowa i czynu*⁴. Zarówno Czesław Kłak, jak i Franciszek Ziejka, ale też wielu innych, oprócz badania spuścizny uczonego podjęło trud upamiętniania dorobku i biografii Profesora, uczestnicząc, zapewne Pigionowym wzorem, w wielu konferencjach, spotkaniach naukowych i popularnonaukowych, także w podkarpackim mateczniku Pigionia. O czym więcej szczegółów poniżej.

Obchody pięćdziesiątej rocznicy śmierci skłaniają również do przypomnienia licznych przedsięwzięć związanych ze Stanisławem Pigionem, mających swoje źródło w uznaniu wybitności jego dokonań oraz ich walorów wychowawczych i dydaktycznych. Inicjatywy te, chociaż podejmowane tylko lokalnie, miały istotne znaczenie dla krzewienia wiedzy o nim, ponieważ gromadziły wielu uczestników, a organizatorzy nadawali im rangę ważnych dla środowiska wydarzeń naukowych i kulturalnych.

Kierując się powyższą motywacją, o randze imperatywu, przywołały ku pamięci lokalne inicjatywy i przedsięwzięcia upamiętniające uczonego, zrealizowane w podkarpackiej przestrzeni – w jej niewielkim, ale ważnym fragmencie, w Pigionowskim kraju lat dziecinnych – zamkniętych w kole widnokręgu z centrum w Komborniu. Kierując wzrok od rodzinnego domu Pigionów ku południowemu zachodowi widzimy Dolną Kombornię, Korczynę i Krosno, a na zachodniej granicy horyzontu, przy dobrej pogodzie, można dostrzec Jasło. Zakreślamy w ten sposób obszar, który nazwaliśmy pigoniowską strefą pamięci, w której poszukiwaliśmy miejsc i wydarzeń związanych ze Stanisławem Pigionem z okresu ostatniego ćwierćwiecza, przekraczając tę cezurę jedynie w wypadku Komborni i Jasła.

2 *Non omnis moriar. Studia i szkice*, cyt. za: Cz. Kłak, *Pigoń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2013, s. 266.

3 Bibliografia prac poświęconych twórczości Stanisława Pigionia stanowi załącznik do niniejszego tekstu.

4 *Mistrzowie słowa i czynu* – takim tytułem opatrzył Franciszek Ziejka księgę poświęconą krakowskim „stróżom tradycji i kustoszom pamięci narodowej”, wydaną staraniem Księgarni Akademickiej w Krakowie w 2011 roku.

5 Metaforyczne znaczenie widnokręgu Komborni rozwinął Kazimierz Wyka. Por. K. Wyka, *Stanisław Pigoń*, [w:] Odeszli, PIW, Warszawa 1983, s.140–141. W niniejszym przeglądzie autorzy kategorią widnokręgu posługują się w sensie topograficznym.

Nigdy (...) nie oderwałem serca ani od ludzi, ani od ziemi tutejszej

Dzieciństwo i młodość Stanisława Pigionia były związane z Kombornią, w której się urodził i przez trzy lata uczęszczał do szkoły podstawowej, z Korczyną, w której ukończył czwartą i piątą klasę szkoły podstawowej oraz z Jasłem, gdzie pobierał nauki w gimnazjum w latach 1898–1906.

Kombornia to miejsce szczególne w pamięci Profesora. Dom rodzinny, rodzice, rodzeństwo, a także mieszkańcy zostali przedstawieni w barwnym a zarazem wiernym literackim portrecie, pamiętniku *Z Komborni w świat*⁶. Kombornia została trwale naznaczona jego obecnością. Spędzał tam czas letniego urlopu tak często, jak tylko pozwalały mu obowiązki. Do rodzinnego domu, na jego życzenie, została dobudowana niewielka izba (dysponujemy dokładną datą RP 1928 D I VII, co, zgodnie z tradycją, cieśla uwiecznił na środkowej belce stropowej). „Do izdebki Profesora pójść trzeba było na drugą stronę domu. Mieściła się w maciupieńkiej przybudówce z jednym niewielkim oknem na sad. Zwykle drewniane łóżko, parę krzeseł, wielki okuty kufer, stół pod oknem, a na nim wiele książek”⁷. Fotografia Profesora w oknie tej izby należy do najbardziej wzruszających, spośród wielu zebranych w archiwalnych zbiorach.

22 listopada 1980 roku, w 12 rocznicę śmierci Profesora, Szkole Podstawowej w Komborni nadano imię Profesora Stanisława Pigionia. Z tej okazji na frontowej ścianie budynku szkoły umieszczono medalion z popiersiem Profesora i tablicę pamiątkową z cytatem „...do celów szlacheckich szlachetne tylko wiodą czyny...”.

W uroczystości wzięli udział przedstawiciele rodziny Profesora: syn Krzysztof i brat Ignacy, a siostra Aniela nadesłała list zachowany do dzisiaj w szkolnym archiwum⁸.

Spółeczność szkoły w Komborni pielęgnuje pamięć o swoim patronie, organizując konferencje, apele, wystawy oraz uroczystości plenerowe, a prowadzona od 1980 roku kronika zawiera wiele zdjęć i artykułów prasowych oraz odnotowuje ważniejsze wydarzenia z życia szkoły z nim związane. Pigiowski treści zostały na trwale wpisane w obrzędowość, symbolikę oraz programy nauczania i wychowania. W salach lekcyjnych i na korytarzu znajdują się gazetki tematyczne, a biblioteka gromadzi i udostępnia publikacje poświęcone Profesorowi. Kulturowanie pamięci patrona szkoły jest ważne dla uczniów, nauczycieli i mieszkańców wsi. Kolejne rocznice śmierci upamiętniane są okolicznościowymi montażami poetycko-muzycznymi oraz konferencjami popularno-naukowymi.

28 kwietnia 2008 roku w sali Domu Strażaka w Komborni została odprawiona msza święta, a homilię wypełniły rozważania o religijnych źródłach wyznawanych przez Pigionia wartości. Uczestnikom okolicznościowej konferencji popularno-nauko-

6 Pierwsze wydanie ukazało się w 1946 roku.

7 Cyt. za: Angelika Winiarska, *Stanisław Pigoń syn Komborni*, Krosno 2008, s. 31.

8 *Dziękując za cenne dla mnie zaproszenie, z prawdziwym żalem donoszę, że nie czuję się na siłach, by teraz podjąć trud podróży z Poznania do Komborni. Przesyłam więc dla Pana, Panie Dyrektorze, oraz dla całego grona nauczycieli najserdeczniejsze życzenia owocnej pracy w szkole, w której i ja się kiedyś uczyłam. Dzieciom życzę, by imię mego Brata stale ożywiało w nich chęć do wytrwałej i rzetelnej nauki, bo ona każdemu może otworzyć drogę w świat wiedzy, myśli i szlachetności.* Poznań, 15 listopada 1980 r.

wej postać i dorobek naukowy uczonego przedstawiła Angelika Winiarska. Istotnym przesłaniem obu uroczystości było podkreślenie faktu, że Pigoń nigdy nie wyparł się swego chłopskiego pochodzenia i związanego z nim etosu, a przywiązanie do małej ojczyzny znalazło wyraz w jego życiowym przesłaniu.

Pochodząca z Komborni Angelika Winiarska (z domu Menet), dzieli się wiedzą o Stanisławie Pigioniu oraz angażuje się w działania mające na celu upamiętnienie jego postaci. Jej popularno-naukowe inicjatywy zaowocowały książką *Stanisław Pigoń syn Komborni* oraz kilkunastoma artykułami prasowymi, m.in. *Prof. Stanisław Pigoń, Ulica Stanisława Pigionia*, które ukazywały się, najczęściej rocznicowo, w lokalnej prasie („Nasz Głos”, „Nowe Podkarpacie”, „Komborski Dzwon”) oraz na portalach internetowych.

Pięćdziesiątą rocznicę śmierci Profesora społeczność Komborni upamiętniła konferencją naukową zorganizowaną 14 grudnia 2018 roku w Szkole Podstawowej w Komborni. Udział w niej wzięli Angelika Winiarska (*Jak z wiejskiego chłopca stał się wielkim mistrzem*) oraz Czesław Kłak (*Źródła niewyczerpanej siły, nieznana notatka Stanisława Pigionia*). Wybitny badacz i znawca twórczości i biografii Stanisława Pigionia, po wygłoszeniu wykładu uczestniczył w dyskusji i udzielał odpowiedzi na pytania uczestników. Warto podkreślić duże zainteresowanie uczniów osiągnięciami naukowymi Pigionia, wyznawanymi wartościami i siłą jego przywiązania do rodzinnej miejscowości. Uroczystość zakończyła się ogłoszeniem wyników szkolnego konkursu plastycznego pt. *Mała ojczyzna prof. Stanisława Pigionia*, związanego z obchodami rocznicowymi.

„...bardziej na zachód ku Jasłu”

W tym podkarpackim miasteczku młody Stanisław Pigoń spędził osiem lat (1898–1906) nauki. W Gimnazjum im. Stanisława Leszczyńskiego⁹ rozpoczęło się kształtowanie charakteru, zainteresowania literaturą, własne inicjacje literackie, „budzenie ducha narodowego” w zetknięciu z uczniowską tajną organizacją i lekturą¹⁰, a także zainteresowanie problemami i programem społecznym rodzącego się ruchu ludowego¹¹.

W czasie gimnazjalnego dojrzewania utrwaliły się wrażliwość społeczna i chłopska duma zamknięta w osobistym credo „mocowałem się z życiem zdany sam na siebie”. Mimo trudów, a często i upokorzeń doznanych w czasie gimnazjalnej nauki, Stanisław Pigoń zachował je we wdzięcznej pamięci, o czym świadczą jego liczne późniejsze kontakty ze wspólnotą gimnazjalną i miejską Jasła. W 1932 roku na zaproszenie dyrekcji gimnazjum wygłosił w nim okolicznościowy odczyt, a w 1934 gościł z wykładem na temat *Pana Tadeusza* w setną rocznicę pierwszej edycji poematu. W 1938 roku jasielskie

9 Kazimierz Zieliński, *Wokół Stanisława Pigionia: nad warsztatem naukowym Uczonego*, Rzeszów 1983, s. 40.

10 Sporo uwagi temu procesowi poświęca w pamiętnikach *Z Komborni w świat oraz Z przędziwa pamięci*, co nie dziwi, zważywszy na to, że osobisty awans społeczny i innych chłopskich absolwentów jasielskiego gimnazjum oceniał bardzo wysoko.

11 Program rodzącego się w Galicji ruchu ludowego i postaci ks. Stanisława Stojalowskiego, Jana Potoczka i Jakuba Bojko, a także Jana Stapińskiego, pochodzącego z graniczącej z Kombornią Jabolnicy Polskiej i absolwenta jasielskiego gimnazjum, musiały być Pigionowi dobrze znane.

gimnazjum obchodziło siedemdziesięciolecie istnienia i na ten jubileusz Stanisław Pigoń przekazał organizatorom artykuł pt. *Smutki młodego Orkana*. Został on wydrukowany w księdze pamiątkowej, gdzie, oprócz historii szkoły, znalazły się naukowe teksty trzech uczniów, którzy szkołę rozstawili: Pigionia (*Smutki młodego Orkana*), Hugona Steinhaus (O lokalizacji przedmiotów niewidzialnych) i Rudolfa Weigla (*Geneza zarazka duru osutkowego*). Nie mogąc uczestniczyć, z powodu złego już stanu zdrowia, w obchodach stulecia jasielskiego liceum, ofiarował organizatorom fragment wspomnień związanych z pobytem w Jasle oraz list¹² przesłany na tę okoliczność. Napisał w nim:

Nieobecność tę odczuwam bardzo boleśnie, bo w pełni zdaję sobie sprawę, jak ważną rolę w moim życiu odegrał pobyt w tej Szkole. ...Dyrektorem był nam syn więźnia Kufsteinu, w zespole nauczycielskim pracowali dwaj byli ułani partyzantki z 1863 r. Obudzenie się świadomości narodowej, silne i szeroko ujawniające się w ostatnim dziesięcioleciu XIX w. ogarnęło i nas wszystkich. Wszyscyśmy powtarzali modlitwę Mickiewicza: „O wojnę powszechną za wolność Ludów – prosimy Cię, Panie;”... a wielu nas miało szczęście wziąć w niej udział i nadstawić głowę w nadziei obalenia obmierzłego gwałtu zaborów.

Należy przyznać, że w Jasle pielęgnowano pamięć o Profesorze. W 1959 roku w sprawozdaniu wydanym z okazji dziewięćdziesięciolecia istnienia gimnazjum zamieszczono artykuł *Literacki pomnik Szkoły*¹³, który jest swoistym hołdem złożonym profesorowi z okazji jubileuszu pięćdziesięciolecia pracy naukowej. Z okazji obchodów 600-setnej rocznicy nadania Jasła praw miejskich (1965), przyznano mu tytuł Honorowego Obywatela Miasta Jasła¹⁴, a w dziesiątą rocznicę śmierci, w dniach 8–9 grudnia 1978 roku zorganizowano sesję naukową poświęconą jego pamięci. Organizatorami byli: Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza, oddział w Rzeszowie, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie oraz Kuratorium Oświaty i Wychowania w Krośnie. Obrady, z udziałem doc. dr Czesława Kłaka, dr Anny Niewolak-Krzywdy, miały miejsce w Jasle i Rzeszowie. Jasielska część sesji nosiła tytuł *Stanisław Pigoń – syn naszej ziemi*, a referaty wygłosili: doc. dr Czesław Kłak *Z Komborni do Komborni*, dr Anna Niewolak-Krzywdka *Między dokumentem a literaturą*, Kazimierz Zieliński *Związki Stanisława Pigionia z Jasłem*. Podczas uroczystości odsłonięto w liceum tablicę

12 List, datowany na 17 czerwca 1968 roku, był adresowany *Do Prezydium Komitetu Obchodu Stulecia Liceum Ogólnokształcącego im. kr. St. Leszczyńskiego w Jasle*.

13 Kazimierz Zieliński, *Wokół Stanisława Pigionia*, dz. cyt., s. 163.

14 Sprawozdanie z wykonania uchwały Miejskiej Rady Narodowej w Jasle Nr III/5/65 z dnia 9 marca 1965 roku. *Stanisławowi Pigionowi – Profesorowi Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, wybitnemu uczoneму szczególnie zasłużonemu w rozwoju badań nad pisarstwem narodowym. Stanisław Pigoń pobierał pierwsze nauki w Gimnazjum w Jasle, poświęcił miastu miejsce w swej twórczości naukowej, stale interesuje się rozwojem miasta i podkreśla swoje wieloletnie związki z Jasłem*.

pamiątkową ku czci Stanisława Pigoń¹⁵. W 1982 roku jego nazwisko wpisano w topografię miasta, nadając jednej z ulic imię Profesora Stanisława Pigoń.

29 października 2014 roku w jasielskim liceum zorganizowano konferencję popularno-naukową *Stanisław Pigoń – człowiek wysokiego autorytetu naukowego i moralnego*. Uczestniczył w niej m.in. ks. biskup Kazimierz Górny, który w okolicznościowym liście napisał:

Ojciec Święty Jan Paweł II darzył Profesora szczególnym szacunkiem – był bowiem przez jeden rok przed wojną studentem polonistyki w Uniwersytecie Jagiellońskim. Miło mi wspomnieć Profesora z jego udziału w Mszach świętych w kościele akademickim Świętej Anny w Krakowie, gdzie wiele lat pracowałem i tam mogłem go spotykać... Serdecznie życzę, by Konferencja ożywiła u młodzieży prawdziwe zainteresowanie literaturą ojczystą i by pomogła zrozumieć i pokochać Polskę¹⁶.

Uczestnicy konferencji wysłuchali wykładów: prof. Kazimierza Ożoga, *Stanisław Pigoń – uczeń i student* i prof. Czesława Kłaka, *Stasiek – Tata Pigoń – Mój Profesor*. Kanclerz Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie, Franciszek Tereszkiewicz, przekazał do zbiorów biblioteki liceum album wydany z okazji jubileuszu 15-lecia uczelni, zawierający tekst *Ziemia krośnieńska Stanisława Pigoń. Motywy regionalne i dziedzictwo etosowe*¹⁷ autorstwa prof. Bogusława Doparta. Konferencji towarzyszyły: wystawa poświęcona życiu i twórczości Stanisława Pigoń oraz wystawa nagrodzonych i wyróżnionych prac w IV Powiatowym Konkursie Interdyscyplinarnym dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu jasielskiego pod hasłem „*Miłe życia drobiazgi*” *Stanisław Pigoń ...aby nie przepadło bezpowrotnie tyle wielkich myśli, ważnych sądów, błyskotliwych opinii...*

Warto również odnotować, że w listopadzie 1968 roku Stanisław Pigoń podarował do biblioteki szkolnej tom *Z przedziwa pamięci* ze stosowną dedykacją¹⁸, niestety egzemplarz ten nie zachował się.

Jasielskie liceum podejmuje wiele innych, skromniejszych inicjatyw dla kultywowania pamięci o swoich dawnych, wybitnych absolwentach. Uczniom przybliży się ich sylwetki, dorobek i działalność naukową oraz społeczną poprzez gazetki ścienne, konkursy (np. Jasielski Konkurs Matematyczny im. H. Steinhausa).

ku Krosnu...

Obszerny i osobny rozdział poświęcony profesorowi Pigońowi związany jest z działalnością w Krośnie dwóch instytucji kształcenia wyższego – Kolegium Nauczy-

15 Tablica o treści: *Stanisław Pigoń 1885–1968 Wybitny uczony, humanista i pedagog. Honorowy obywatel miasta Jasła, Uczeń tutejszego Gimnazjum w latach 1908–1906. W dziesięciolecie Jego śmierci.*

16 Ks. bp. K. Górny, List do Pani Dyrektor, Grona Pedagogicznego i Młodzieży I LO im. Króla Stanisława Leszczyńskiego w Jasle z dnia 6 października 2014 r. [w:] *Stanisław Pigoń – człowiek wysokiego autorytetu naukowego i moralnego*, Konferencja naukowa, Jasło 2014.

17 B. Dopart, *Ziemia krośnieńska Stanisława Pigoń. Motywy regionalne i dziedzictwo etosowe*, [w:] *Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigońa w Krośnie w Krośnie*, Krosno 2014

18 K. Zieliński, dz. cyt., s. 167.

cielskiego i Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej¹⁹. Instytucje te, ściśle związane z Uniwersytetem Jagiellońskim, dzięki życzliwości władz rektorskich uniwersytetu, władz dziekańskich Wydziału Filologicznego i twórczej obecności dydaktycznej pracowników rozwinęły kształcenie humanistyczne w Krośnie. Nie tylko z racji bliskiego położenia Komborni krzewiono w nich pamięć o profesorze Stanisławie Pigoniu.

Z ducha pigoniowskiego zrodził się pomysł konferencji naukowych organizowanych przez Instytut Filologii Polskiej UJ i Kolegium Nauczycielskie w Krośnie pod nazwą *Podkarpackie spotkania. Literatura – Język – Kultura*. Pomysłodawcy konferencji, rozumiejąc znaczenie lokalnej kultury, języka i literatury dla kultury narodowej, zapraszali do udziału w nich literaturoznawców, językoznawców, filozofów i kulturoznawców z UJ, a także wykładowców kolegium.

Pierwsza konferencja z tego cyklu, pt. *Ziemia krośnieńska w kulturze polskiej*, odbyła się w dniach 22–23 października 1993 roku. Twórczości Stanisława Pignonia poświęcono dwa referaty. Bogusław Dunaj w tekście *Pochodzenie a język – na marginesie pamiętników Stanisława Pignonia* wnikliwie zanalizował kody: prymarny i sekundarny w tekstach *Z Komborni w świat* i *Z przedziwa pamięci*, przytaczając obecne w nich liczne słownictwo gwarowe związane z obyczajami, pokrewieństwem, pracami gospodarskimi, potrawami, realiami szkolnymi i innymi kręgami semantycznymi oraz frazy gwarowe. W konkluzji tekstu napisał:

...tworzywo leksykalne i frazeologiczne pamiętników St. Pignonia jest wielowarstwowe. Bez trudu można wykryć w nim także inne inspiracje. Twórca sięga do skarbnicy wyrazów używanych dawniej, spotykanych w starszych dziełach literackich. Wtopione są one umiejętnie w tok narracji przydając barwności językowi²⁰.

Mówić nie o „pisarstwie Pignonia” lecz o „Pigoniu – pisarzu” taki zamysł podjął Bogusław Dopart w tekście pt. *Stanisław Pigoń – pisarz*. Analizując teksty naukowe, pamiętniki oraz szkice wspomnieniowe, opisując ich wysokie walory literackie w konkluzji tekstu pointował, iż źródłem, ale i celem Pigoniowego pisarstwa jest apologia człowieka trującego się i człowieka heroicznego.

Człowieczeństwo w pismach Pignonia jest przedmiotem próby. Pisarz zna człowieczeństwo „zdiabłone”, „rozpętane” i wie, że przed zdiableniem nie chroni nawet wykształcenie i wysoka kultura. Zarazem jednak – nawet piekło wojny nie jest z góry straconym szańcem, miejscem ostatecznej klęski człowieka²¹.

19 Kolegium Nauczycielskie zostało utworzone w Krośnie w 1992 roku i od początku działalności kształciło nauczycieli na dwóch specjalnościach *Język polski z bibliotekarstwem* i *Język polski z inscenizacją teatralną*. Kolegium prowadziło działalność pod opieką naukową UJ i PWST im. L. Solskiego w Krakowie. PWSZ rozpoczęła działalność w 1999 roku, kontynuowała kształcenie na specjalnościach prowadzonych w KN i NKJO w Jasle i Krośnie.

20 B. Dunaj, *Pochodzenie a język – na marginesie pamiętników Stanisława Pignonia*, [w:] *Ziemia krośnieńska w kulturze polskiej*, red. H. Kurek i F. Tereskiewicz, Kraków 1996, s. 103.

21 B. Dopart, *Stanisław Pigoń – pisarz*, [w:] *Ziemia krośnieńska w kulturze polskiej*, dz. cyt., s. 80.

Druga konferencja z tego cyklu, pt. *Inteligencja południowo-wschodnich ziem polskich*, zorganizowana w dniach 4–5 listopada 1994 roku, przyniosła również wiele pigoniowskich akcentów. Na wniosek Rady Programowej Kolegium Nauczycielskiego w Krośnie Kurator Oświaty nadał kolegium imię Profesora Stanisława Pigionia. Uroczystość zgromadziła przedstawicieli władz oświatowych, nauczycieli i słuchaczy. Wzięli w niej udział również uczestnicy konferencji. Kolegium, które działalność dydaktyczną rozpoczęło od kształcenia nauczycieli języka polskiego pod naukowym patronatem Uniwersytetu Jagiellońskiego, dookreślało tym aktem swoją misję dydaktyczną i naukową. Na elewacji budynku kolegium przy ul. Ks. Piotra Skargi 1 odsłonięto pamiątkową tablicę²², a okolicznościową laudację wygłosił profesor Franciszek Ziejka, wówczas prorektor UJ.

Obrady konferencji przyniosły wiele wątków związanych ze Stanisławem Pigioniem. Franciszek Ziejka w referacie *Nauce i ludziom przypisani* opisał charakterystyczne dla przełomu wieków zjawisko społecznego awansu chłopskich synów i ich zasług dla rozwoju nauki i ojczyzny – prof. Stanisława Pigionia, prof. Jana Czubka, ks. Jana Nepomucena Fijałka, Franciszka Bujaka, prof. Jana Janowa, Stanisława Kota i innych.

...celem życia tej gromady synów włościańskich wchodzących na przełomie XIX i XX w. do nauki polskiej była prawda i... człowiek... Rzecz jednak znamienita: synowie chłopscy, którzy pod koniec XIX w. wielką rzeszą stawili się u bram uniwersytetów z własnej woli zapisali się do „zakonu” pracowników nauki, w którym obowiązuje wciąż prawo służby bezgranicznej nauce. Dziś ich autorytet nadal wyznacza drogi pokoleniom Polaków pragnących służyć nie tylko nauce, ale i ludziom²³.

Bogusław Dopart w referacie *Żak, uczony, siewca wiedzy. Stanisław Pigoń na Uniwersytecie Jagiellońskim* opisał skrupulatnie i barwnie pracowite, intelektualne dojrzewanie Pigionia pod opieką profesorów tej miary, co Stanisław Tarnowski i późniejszy promotor doktoratu, mistrz i spolegliwy opiekun Ignacy Chrzanowski, *formujący w charakterze i nauce*. Dług zaczerpnięty u mistrzów oddał Pigoń z nawiązką tytaniczną pracą.

Przedmiotem jego wykładów były niemal całe dzieje literatury polskiej, od staropolszczyzny poprzez wyróżniony romantyzm do Młodej Polski, jawiącej się uczonemu, urodzonemu w roku 1885, jako literacka i kulturalna współczesność. Na tajnych kompletach nauczał poetyki i analizy literackiej... W dorobku uczonego rzeczą najbardziej trwałą jest być może nie zawartość publikacji, choćby najznakomitsza, lecz to co bezpośrednio dane uczniom, wiedza i dobro. Wiedza i budujący przykład moralny – taki był Pigońowy siew na wieczność²⁴.

22 Po zakończeniu działalności Kolegium Nauczycielskiego im. Profesora Stanisława Pigionia w Krośnie i zamianie ww. budynku na budynek dydaktyczny przy ul. Kazimierza Wielkiego 8 z przeznaczeniem na działalność statutową PWSZ w Krośnie, tablica została zdeponowana w jej archiwum.

23 F. Ziejka, *Nauce i ludziom przypisani*, [w:] *Inteligencja południowo-wschodnich ziem polskich*, red. H. Kurek i F. Tereszkiwicz, Kraków 1998, s. 33, 35.

24 B. Dopart, *Żak, uczony, siewca wiedzy. Stanisław Pigoń na Uniwersytecie Jagiellońskim*, tamże, s. 138.

Na tle toczącej się w ostatnich latach dyskusji na temat kryzysu nauczania i instytucji uniwersytetów powyższy cytat może być wyrazem niezbywalnych w żadnych okolicznościach powinności wobec społeczności studentów i pracowników.

Wyraz osobistej wdzięczności dla uniwersytetu dał Pigoń w przemówieniu wygłoszonym z okazji jubileuszu odnowienia doktoratu w dniu 24 listopada 1964 roku.

Dzieje się to w auli tej czcigodnej naszej Matki. Przyszedłem do niej przed sześćdziesięciu prawie laty, tak po trosze jakby śladem Grzegorza z Sanoka, jako żak średniowieczny, mając za wyposażenie całe prawie wyłącznie garnuszek żakowski. I tu, w tej uczelni znalazłem wszystko. Znalazłem opiekę, znalazłem naukę, więc nic dziwnego, że po Rodzicach moich mieszczę ją na drugim miejscu w sercu moim, w mojej dziedzinie wdzięczności²⁵.

I choć w przytoczonym cytacie wyraźnie wybrzmiewa poetyka gatunku, to poin-ta przybiera osobisty, emocjonalny akcent hołdu wdzięczności. Ten hołd, ale i czułe wyznanie uczonego złożone uniwersytetowi, na drugim miejscu po Rodzicach, pojmujemy głębiej, jeśli będziemy pamiętać, że jego młodość przypadła na przełom XIX i XX wieku, kiedy na powitanie i pożegnanie całowało się rodzicielskie ręce.

W trzeciej konferencji z tego cyklu pod tytułem *Kultura wsi podkarpackiej*²⁶ (15 i 16 listopada 1996) nie poświęcono Stanisławowi Pigionowi osobnego wykładu, ale jej problematyka, obejmująca między innymi: słownictwo gwarowe, ludowe zamawiania na Podkarpaciu, problemy szkół wiejskich, w pełni odpowiadała Pigionowskiemu rozumieniu kultury ludowej i narodowej, a w referacie poświęconym najdłuższej wojnie Polaków podjęto temat drogiego Pigionowi polskiego romantyzmu i wojennego czynu, w którym sam uczestniczył.

Nie byłoby Polski w październiku 1918 roku, gdyby w ciągu przywołanych tu w największym skrócie ponad stu dwudziestu latach niewoli, jakie upłynęły od października 1794 roku i boju pod Maciejowicami, niezliczone zastępy Polaków nie podjęły walki o wolność. Nie byłoby Jej, gdyby nie upominali się o nią raz po raz żołnierze, spiskowcy i powstańcy. Gdyby nie cierpieli za Nią więźniowie twierdz w Kufsteinie czy Szlisselburgu, a także syberyjscy zesłańcy. Gdyby pamięci o Niej nie podtrzymywały kolejne pokolenia uchodźców politycznych. Gdyby miłości do niej nie wzmacniali swymi dziełami malarze i poeci, uczeni, historycy i popularyzatorzy dziejów narodowych. Jedno jest pewne: odrodzona po przeszło stuletniej niewoli Polska, ta co nie umarła, była dziełem ich wszystkich²⁷.

25 Tamże, s. 125.

26 *Kultura wsi podkarpackiej*, red. H. Kurek i F. Tereszkiwicz, Universitas, Kraków 2003.

27 F. Ziejka, *Najdłuższa wojna Polaków*, tamże, s. 54.

Profesor z Komborni

Najważniejszym wydarzeniem naukowym w omawianej przestrzeni była zorganizowana w dniach 13 i 14 listopada 2008 roku, w czterdziątą rocznicę śmierci Profesora, konferencja naukowa. Warto przypomnieć, że organizacji obchodów tej rocznicy podjęły się trzy ośrodki akademickie Uniwersytety Jagielloński i Rzeszowski oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie, a obrady odbyły się w Krakowie, Rzeszowie i Krośnie. Autorzy referatów przedstawili wyniki badań poświęcone biografii Profesora, fenomenowi żywej trwałości i aktualności jego prac naukowych. Uczniowie profesora dali świadectwo najważniejszych cech jego osobowości – przytoczymy je za wstępem do okolicznościowego tomu: „pracowitość, rzetelność, prawość, oddanie Ojczyźnie, Nauce i Uniwersytetowi, a nade wszystko studiującej młodzieży”²⁸.

Krośnieńska część konferencji objęła następujące referaty: Franciszek Ziejka, *Profesor z Komborni* (wygłoszony w Szkole Podstawowej im. Stanisława Pigońia w Komborni), Bogusław Dopart, *Pan Tadeusz do użytku szkolnego i powszechnego*, Janusz Stanisław Gruchała, *Stanisław Pigoń jako komentator Pana Tadeusza*, Klaudia Socha, *Stanisław Pigoń jako wydawca dzieł Żeromskiego*. Organizatorzy podjęli decyzję o popularnonaukowym charakterze tej części konferencji, tematycznie wyraźnie dostosowanym do programów szkół, z uwagi na to, że przeważającą część słuchaczy stanowili uczniowie i studenci.

Collegium Pigionianum

9 października 2006 roku w PWSZ w Krośnie odbyła się uroczystość nadania budynkowi dawnego kolegium jezuickiego nazwy Collegium Pigionianum, dla uczczenia profesora Stanisława Pigońia²⁹. Gmach został rozbudowany przez Wojciecha Głazowicza na początku XVIII wieku³⁰. W latach 1647–1773 działało w nim prowadzone przez jezuitów kolegium. Brązową tablicę z popiersiem Stanisława Pigońia, autorstwa Macieja Syrka, odsłonili rektor UJ, prof. Franciszek Ziejka i rektor PWSZ, prof. Janusz Gruchała. Okolicznościowy wykład *Małe ojczyzny Stanisława Pigońia*, poświęcony związkom Profesora z Kombornią, Poznaniem, Wilnem i Krakowem, wygłosił Franciszek Ziejka. Uroczystość z udziałem Piotra Przytockiego – prezydenta Krosna, Jana Zycha – wójta Gminy Korczyna, zgromadziła liczne grono uczestników: pracowników naukowo-dydaktycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego i PWSZ w Krośnie, studentów, mieszkańców Krosna i Komborni, stając się świętem żywej pamięci Profesora i jego mocnych, emocjonalnych związków z miejscami, w których przyszło mu pracować.

28 *Profesor z Komborni*, red. K. Fiołek, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010, s. 7.

29 Nadanie budynkowi kolegium jezuickiego nazwy było wyrazem przekonania władz uczelni i jej społeczności o potrzebie kultywowania pamięci Uczzonego, a także nawiązania do poprzedzającego historycznie PWSZ Kolegium Nauczycielskiego, które nosiło imię Profesora Stanisława Pigońia.

30 P. Łopatkiewicz, *Z dziejów architektonicznego założenia jezuickiego w Krośnie*, [w:] *Krosno, studia z dziejów miasta i regionu*, t. 8, red. F. Leśniak, T. Łopatkiewicz, Krosno 2018, s. 147.

Franciszek Ziejka, opisując *małe ojczyzny* Stanisława Pigoń, tak oto podsumował pigoniowską trwałość pamięci:

W ciągu 37 ostatnich lat jego życia, które spędził w Krakowie, nigdy przecież nie zapomniał o swoich „małych ojczyznach”. Nigdy nie zapomniał o Komborni i Podkarpaciu, o „rodzinnej” małej ojczyźnie, w której uformowała się jego osobowość, w której poznał, co znaczy praca, w której zaznał miłości najbliższych. Nigdy nie zapomniał o małej ojczyźnie „spod Prusaka”, gdzie wprawiał się w tajniki pracy nauczyciela akademickiego. Nigdy też nie zapomniał o serdecznej, ukochanej ziemi znad Wilii i Wilejki.

Profesor Pigoń kochał wszystkie trzy przywołane tu skrawki Ziemi Polskiej. One wszystkie współtworzyły – wraz z Krakowem – w jego biografii twardy fundament, na którym wsparła się jego wielka miłość do Ojczyzny. Miłość nieklamana, miłość prawdziwa. Bo gdziekolwiek rzuciły go losy, zawsze w ojczyźnie zostało serce jego. Ojczyźnie-Polsce służył. Jej pozostał wierny. Ją ukochał ponad wszystko. Godzi się o tym pamiętać³¹.

...imienia Stanisława Pigoń

Przyjęcie przez instytucję imienia zawsze wpisuje jej społeczność w kontekst wartości reprezentowanych przez postać patrona i symbolicznie dookreśla jej misję. Postać Profesora została wpisana trwale w nazwę, praktykę dydaktyczną i dobrą pamięć krośnieńskiej uczelni.

„Niewątpliwie warto przypominać ludzi wielkich sercem i duchem. Są niczym drogowskazy i porty na wzburzonych wodach. Zwierciadłem, w którym warto się przejrzeć, snując plany i marzenia – zwłaszcza jeśli jest się człowiekiem młodym szukającym sobie miejsca w życiu”³². Ten fragment artykułu autorstwa Kazimierza Sikory trafnie oddaje intencje, jakimi kierowali się członkowie Senatu PWSZ w Krośnie, wnioskując za przyjęciem przez uczelnię imienia Stanisława Pigoń. Senat, na wniosek rektora, prof. dra hab. Janusza Gruchały, przyjął uchwałę o nadaniu uczelni imienia Stanisława Pigoń. Wybór patrona uczelni był oczywistą kontynuacją etosu kształcenia w Kolegium Nauczycielskim, ale także ważnym czynnikiem dookreślania wartości koniecznych w spełnianiu misji uczelni kształcącej głównie dla potrzeb regionu. Stanisław Pigoń, wybitny uczyony, niezłomny autorytet moralny w wielu miejscach, rolach i wyborach życiowych, jakie przyszło mu pełnić i podejmować – w szkole, na uniwersytecie, na polu walki za ojczyznę – dopełnia i uszczegóławia jej misję. Intencją Senatu uczelni było upamiętnienie uczonego, ale i przywoływanie rdzennych

31 F. Ziejka, *Małe ojczyzny Stanisława Pigoń*, Krosno 2006, s. 24.

32 K. Sikora, *Stanisław Pigoń – o człowieku i odpowiedzialności*, „Nowe Podkarpacie”, nr 30, 6 sierpnia 2014, s. 12.

wartości kultury narodowej, wzorów patriotyzmu, woli kształcenia i identyfikowania się z własnym środowiskiem, wartością tożsamości regionalnej, etosu pracowitości i wrażliwości na potrzeby innych. Stanisław Pigoń, uczony, nauczyciel, wychowawca i społecznik, kurator *Bratniaka*, „siejący” wiedzę i dobro, to pożądanym patronem we współczesnym świecie zabełtanych wartości. Badacze jego osobowości podkreślają trwałość i siłę zakorzenienia w kulturze małej ojczyzny – związki z rodzinną miejscowością i wagę wartości, jakie zaczerpnął z jej społeczności i kultury³³. Nawiązywanie do tych wartości w czasie europejskich i światowych migracji absolwentów uczelni, poszukujących pracy i bardziej dostatniego życia, w czasie rozmywania tożsamości i relatywizowania wartości narodowych posiada rangę rdzennych wartości kultury.

Sposobem na zachowanie części materialnego dziedzictwa związanego z dzieciństwem Stanisława Pigionia było zakupienie przez uczelnię położonego w Komborni jego domu rodzinnego z wybudowaną przez Profesora izbą i z częścią oryginalnego wyposażenia. Został opracowany projekt renowacji chałupy, pierwotnie dymnej, z przeznaczeniem na Dom Pamięci Profesora, a zarazem niewielkie muzeum podkarpackiej kultury ludowej. Intencją władz uczelni jest również odtworzenie małaureckiego gospodarstwa rolnego, z endemiczną roślinnością i tradycyjnymi uprawami, typowego dla tej części Podkarpacia na przełomie XIX i XX wieku.

Obchody pięćdziesiątej rocznicy śmierci Profesora przypadły w roku jubileuszu 20-lecia działalności dydaktycznej i naukowej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie – uczelni noszącej jego imię. Edytorskim wyrazem upamiętnienia Profesora są dwie inicjatywy wydawnicze.

Literatura (...) oraz kontakty międzykulturowe i językowe, tłumaczenia i spotkania międzynarodowe, tradycja polska i europejska, humanistyka i jej przedstawiciele broniący wartości ogólnoludzkich, historia idei – stanowią główne obszary tematyczne pierwszego numeru tomu rocznika „Studia Pigioniana”. Zarazem wyznaczają one problematykę kolejnych tomów, które – mamy taką nadzieję – staną się płaszczyzną wymiany myśli badaczy skupionych na zagadnieniach tak ważkich dla współczesnej kultury i kondycji człowieka³⁴.

Powyższy fragment wstępu oddaje zamierzenia komitetu redakcyjnego rocznika „Studia Pigioniana”. Pierwszy jego numer ukazał się w grudniu 2018 roku i został po raz pierwszy oficjalnie zaprezentowany podczas rocznicowej konferencji naukowej *Uczony laboriosus. Stanisław Pigoń (1885–1968). Profesor i Obywatel*, zorganizowanej na Wydziale Polonistyki UJ oraz Wydziale Filologicznym Polskiej Akademii Umiejętności w dniach 13–14 grudnia 2018.

Drugie przedsięwzięcie zostało pomyślane jako seria wydawnicza Bibliotheca Pigioniana. Z numerem pierwszym w tej serii, po czterdziestu latach od poprzedniego,

33 Por. F. Ziejka, *Małe ojczyzny Stanisława Pigionia*, [w:] F. Ziejka, *Mistrzowie słowa i czynu*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2011, s. 345–350.

34 „Studia Pigioniana”, *Rocznik PWSZ im. Stanisława Pigionia w Krośnie*, MMXVIII, nr 1, s. 12.

ukaze się piąte wydanie *Z Komborni w świat*, z przedmową i w opracowaniu autorstwa Czesława Kłaka.

Kombornia, Jasło, Krosno – rodzinna wieś, miasto inicjacji intelektualnej i trudnego dojrzewania oraz miasto – siedziba uczelni z jego nazwiskiem w nazwie, realizującej od 1992 roku misję kształcenia humanistycznego – trzy miejsca, w których żywa jest pamięć o Stanisławie Pigoni. Dwa pierwsze są ściśle związane z jego biografią, w trzecim kształtuje się pigoniowską przestrzeń w przekonaniu o potrzebie przypominania czynów i postaw, których wartość potwierdził życiowymi wyborami.

W wystąpieniu przygotowanym na Kongres Obywatelski 2019 Piotr Sztompka napisał:

Wśród wielorakich relacji społecznych istnieje pewna kategoria wyróżniona, odzwierciedlająca najmocniej podstawowe rysy naszej społecznej natury. Co do fundamentalnej właściwości człowieka, naturalnego sposobu odnoszenia się do innych, istnieją dwa przeciwstawne stanowiska: cyniczne i romantyczne. Jedno postrzega człowieka jako istotę egoistyczną i antyspołeczną, której indywidualizm musi dopiero zostać okiełznany przez narzucenie reguł kulturowych w procesie socjalizacji i kontroli społecznej. Stanowisko przeciwstawne określa człowieka jako istotę z gruntu prospołeczną, której naturalne impulsy to sympatia, solidarność i współczucie, a dopiero nieludzkie warunki społeczne mogą takie odruchy stłumić, doprowadzając do izolacji od innych, egocentryzmu, konfliktu i walki³⁵.

Biografia Stanisława Pigonia, rekonstrukcje jego osobowości wykazują nie tylko synergię wyróżnionych przez Sztompkę, przeciwstawnych stanowisk, lecz i to, że nawet nieludzkie warunki, w jakie historia tej części Europy i Polski wpisała jego los, nie tylko nie zdołały stłumić, ale zwielokrotniły społeczne odruchy Profesora z Komborni.

35 P. Sztompka, *Sześć fundamentów wspólnoty*, „Rzeczpospolita”, 27 września 2019, nr 226, s. A12.

Bibliografia przedmiotowa publikacji poświęconych życiu i działalności Stanisława Pigoń

Obchodom jubileuszu 50. rocznicy śmierci prof. Stanisława Pigoń towarzyszyło wiele wydarzeń: konferencji, wystaw, sympozjów. Była to także okazja do pochylenia się nad bibliografią przedmiotową uczonego. Zgromadzony poniżej wykaz publikacji to jedynie wybór, dokonany na podstawie zbiorów Biblioteki Narodowej i Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Obejmuje 53 prace – artykuły i książki, a opracowany został według obowiązujących zasad, ułożony chronologicznie od 2008 do 2019 roku. Liczba pozycji dowodzi, że pomimo upływu czasu poglądy, postawy i dokonania Stanisława Pigoń są nadal ważne i znaczące, nie tylko na polu historycznoliterackim, lecz także obyczajowym i kulturowym.

2007

Z. Andres, *Manowce doktryny. O sporze Stanisława Pigoń z radykalnym nurtem literatury ludowej*, [w:] tegoż *Rewizje i wartości. Szkice o literaturze polskiej XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007, s. 127–128.

Cz. Kłak, *O jutro polonistyki uniwersyteckiej: okupacyjna korespondencja Stanisława Pigoń z Romanem Pollakiem i Julianem Krzyżanowskim*, „Przegląd Humanistyczny” 2007, R. 51, nr 5, s. 71–83.

2008

A. Menet, *Pigoń w Komborni, Krośnie i Rzeszowie*, „Nasz Głos” 2008, nr 49, s. 20.

A. Winiarska, *Stanisław Pigoń – syn Komborni*, [Krośnieńska Oficyna Wydawnicza], Krosno 2008.

F. Ziejka, *Karta z życia Stanisława Pigoń*, PAUza Akademicka, 2008, 17/18, s. 8.

„Tata Pigoń”: *kartka z dziejów Tajnego Uniwersytetu w Krakowie*, wstęp J.S. Gruchała, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Krosno 2008.

[MW] *Pigoń, czyli legenda*, „Dziennik Polski” 2008, nr 294 (17 XI), s. A16.

2009

Z. Bernard, *Prof. Stanisław Pigoń ma swoją ulicę w Rzeszowie*, „Gazeta Uniwersytecka”, 2009, nr 2.

J. Falkowska, *Wychowanie narodowe jako wyzwanie dla polskiej edukacji: poglądy Stanisława Pigoń (1885–1968)* [w:] *Z dziejów polskiej teorii i praktyki edukacyjnej*, pod red. W. Szulakiewicza, Toruń 2009.

2010

T. Winek, *Romantyzm „pod lupą filologa”. O wczesnej inspiracji badawczej Stanisława Pigoń*, Słupskie Prace Filologiczne, Seria Filologia Polska, 2010, 8, s. 55–65.

K. Ratajska, „Trud” życia młodego Pigoń (Stanisław Pigoń w okresie przynależności do Eleusis), [w:] *Neomesjanistyczni spadkobiercy Mickiewicza*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2010, s. 187–210.

Profesor z Komborni: Stanisław Pigoń w czterdziestą rocznicę śmierci, pod red. K. Fiołka, red. nauk. F. Ziejka, Cz. Kłak, J. Gruchała oraz Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010.

W. Kaczmarek, *Z listów Stanisława Pigoń do Ireny Stawińskiej*, „Roczniki Humanistyczne”, 2010, 58(1), s. 291–299.

M. Zaczyński, *Stanisław Pigoń – uczeń i współpracownik Mariana Zdziechowskiego*, Kraków, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2010, s. 55–63.

2011

J. Paszek, Mortkowicz, *Pigoń i Goliński wydają „Wiatr od morza”*, „Pamiętnik Literacki” 2011, 1, s. 195–206.

F. Ziejka, *Mistrzowie słowa i czynu*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2011.

2012

J.A. Maryański, *Czarnoziem duchowości chłopskiej. Stanisław Pigoń i Narodowa Demokracja*, „Myśl Polska” 2012, nr 17/18, s. 16–17.

Cz. Kłak, *Siedleckie rekolacje (ks. bp Ignacy Świrski – prof. Stanisław Pigoń)*, „Tematy i Konteksty” 2012, 2(7), s. 174–198.

2013

Z.J. Adamczyk, *Jeszcze raz o Prusie i Żeromskim: czego nie wydrukował Pigoń*, „Pamiętnik Literacki” 2013, nr 2, s. 199–203.

B. Dopart, *Stanisław Pigoń – pisarz* [w:] *Polski romantyzm i wiek XIX: zarysy, rekonstrukcje*, B. Dopart, Kraków, Księgarnia Akademicka, 2013, s. 297–309.

Cz. Kłak, *Pigoń*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszów, 2013.

M. Otorowski, *Towiański – cadyk polski?: Stanisława Pigoń zmagania z „Biesiadą”*, „Kronos: metafizyka, kultura, religia” 2013, nr 1, s. 213–247.

2014

J. Betkowska, *Stanisław Pigoń był zawsze synem chłopskim*, „Wiśń Tworząca”, Dodatek Literacki do „Powiatu Słupskiego”, 2014, 4(67), s. 1–2.

J. Maślanka, *Nauka w relacji Pigoń i jego korespondentów*, „Tematy i Konteksty” 2014, 4(9), s. 468–477.

D. Grabowska, *Miejsca i osoby w „pamięci” Stanisława Pigoń i ich wpływ na zainteresowania literackie Uczzonego*, Acta Universitatis Nicolai Copernici, Pedagogika XXX/2014, z. 422, s. 99–114.

B. Dopart, *Ziemia krośnieńska Stanisława Pigoń. Motywy regionalne i dziedzictwo etosowe* [w:] *Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigoń w Krośnie*, Krosno 2014.

K. Sikora, *Stanisław Pigoń – o człowieku i odpowiedzialności*, „Nowe Podkarpacie” 2014, nr 32

R. Gliwa, *Mikrotoponimy i makrotoponimy w pamiętniku Stanisława Pigońa z Komborni w świat* [w:] *Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna*, A. Gałkowski, R. Gliwa (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 57–66.

2015

Z.J. Adamczyk, *Boje Stanisława Pigońa o pełne wydanie utworów Stefana Żeromskiego, Stefan Żeromski: kim był? Kim jest?*, Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej, Kielce, 2–4 października 2014, s. 375–392.

F. Ziejka, *W drodze do sławy: studia i szkice*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2015.

T. Winek, *Stanisław Pigoń z perspektywy jednego badacza*, *Wiek XIX: Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza*, 2015, R. 8, s. 676–680.

2016

G. Trościński, *Listy Kazimierza Wyki i Stanisława Pigońa do księdza Jana Wiśniewskiego w sprawie autografów Adama Mickiewicza i Cypriana Kamila Norwida*, „Tematy i Konteksty”, 2016, 6(11), s. 465–474.

Ł. Garbal, *Cyfrowe wydanie krytyczne, czyli dawna propozycja Stanisława Pigońa. Szanse i zagrożenia*, „Sztuka Edycji” 2016, nr 10(2), s. 27–32.

M. Dernałowicz, *Pigoń, Janion, Legion*, „Blok-Notes”, Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza, 2016, nr 15, s. 147–157.

Korespondencja serdeczna. Stanisław Pigoń – Juliusz Wiktor Gomulicki, podał do druku Roman Nowoszewski, „Colloquia Litteraria” 2017, 1, s. 143–156.

U. Kowalczyk, *Przeszłość i przyszłość (historii) literatury według Stanisława Pigońa: kilka (około)wojennych wypowiedzi z „Panem Tadeuszem” w tle*, [w:] *Między pamięcią a projektem przyszłości: doświadczenie historii w literaturze polskiej lat 1914–1918*, s. 249–277.

Nieogłoszony wywiad ze Stanisławem Pigońem, rozmawiał Wiesław Paweł Szymański, podał do druku Andrzej Lam, „Fraza: Pismo Literacko-Społeczne”, 2016, R. 25, nr 4, s. 285–290.

F. Ziejka, *Karol Wojtyła – Jan Paweł II i „Mała Ojczyzna” profesora Stanisława Pigońa*, [w:] *Literackie Krosno*, red. Joanna Kułakowska-Lis, Grzegorz Przebinda, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Pigońa, Krosno 2016.

J. Pawłowski, *Profesora Pigońa szlak bojowy*, „Podkarpacka Historia” 2016, nr 1–2, s. 42–49.

T. Winek, *Galicja Stanisława Pigońa* [w:] *Galicja: mozaika nie tylko narodowa: tom studiów*, t. 3, pod red. Urszuli Jakubowskiej, Warszawa, 2016, s. 46–57.

2017

M. Dawlewicz, I. Fedorowicz, *Współpraca polonistów Uniwersytetu Stefana Batorego z Towarzystwem Przyjaciół Nauk w Wilnie w latach 1922–1939*, *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*, 2017, t. 17, s. 22–46.

R. Kostecka, *Pigońa listy własne i cudze: szkice do portretu*, „Pamiętnik Literacki” (Lwów, 1902), R. 108, z. 1 (2017), s. 199–205.

G. Wołowicz, *Filologia i nacjonalizm. Stanisław Pigoń jako ideolog kultury ludowo-narodowej*, „Teksty Drugie” 2017, nr 6, s. 107–141.

P. Tomczok, *Pańszczyzna i przemoc, historie literackie i wspomnieniowe z XIX wieku*, „Praktyka Teoretyczna” 2017, 1(23), s. 237–266.

2018

M. Bednarzak-Libera, *Stanisław Pigoń (1885–1968): współtwórca ludowej historiografii*, Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego, 2018, 37.

J. Okoń, *Profesor Stanisław Pigoń – żołnierz i wychowawca na frontach pierwszej wojny światowej: w 50. rocznicę śmierci*, „Alma Mater” 2018, nr 203, s. 59–60.

J. Okoń, *Jubileuszowa „myśl złota” Stanisława Pigionia o katedrze literatury polskiej*, „Ruch Literacki” 2018, 6(351), s. 635–652.

K. Sikora, *Stanisław Pigoń wobec dyskursu regionalności*, „Studia Pigioniana” 2018, t. 1, s. 163–179.

F. Ziejka, *Pigoń i Wojtyła (Kartka z przeszłości)*, „Ruch Literacki” 2018, nr 6(351), s. 627–633.

F. Ziejka, *Wykształcenie jako droga do elity*, Polska Akademia Umiejętności, 2018, t. 5, 91–103.

B. Wajzer, *Uczony „laboriosus”. Sprawozdanie z rocznicowej konferencji naukowej „Stanisław Pigoń (1885–1968). Profesor i obywatel” (Kraków, 13–14 grudnia 2018)*, „Ruch Literacki”, 2018, 6(351), s. 735–738.

T. Bujnicki, *Od celi Konrada. Wileńskie badania i emocje Stanisława Pigionia*, „Ruch Literacki” 2018, nr 6(351), s. 653–665.

2019

F. Ziejka, *Stanisław Pigoń, czyli Jak kochać Polskę?*, „Alma Mater” 2019, nr 206/207, s. 45–57.

STRESZCZENIE

Kombornia – Jasło – Krosno: pigoniowska strefa pamięci

Celem artykułu jest przypomnienie licznych przedsięwzięć związanych ze Stanisławem Pigońm podejmowanych przez różne środowiska i placówki w regionie najbliższym uczonemu, czyli w Komborni, Krośnie i Jaśle. Przedstawione zostały lokalne inicjatywy upamiętniające profesora Pigionia, mające swoje źródło w uznaniu wybitności jego dokonań oraz ich wartości wychowawczych i dydaktycznych, konferencje, spotkania, uroczystości, organizowane w ciągu minionych lat m.in. przez Szkołę Podstawową im. Stanisława Pigionia w Komborni, Państwową Wyższą Szkołę Zawodową im. Stanisława Pigionia w Krośnie oraz Liceum im. Stanisława Leszczyńskiego w Jaśle. Uzupełnieniem jest bibliografia publikacji poświęconych profesorowi Pigońowi.

SŁOWA KLUCZOWE

Stanisław Pigoń, Kombornia, Krosno, Jasło

ABSTRACT

Title

The objective of the paper is to reminisce about numerous projects related to Stanisław Pigoń, undertaken by various circles and institutions in the region closest to the scholar, i.e. in Kombornia, Krosno, and Jasło. Local initiatives commemorating Professor Pigoń were presented, which originated in recognition of the eminence of his achievements and their educational and didactic values, conferences, meetings, and ceremonies, organized over the past years, among others, by the Stanisław Pigoń Primary School in Kombornia, Stanisław Pigoń Krosno State College, and Stanisław Leszczyński High School in Jasło. The paper is complemented by a bibliography of publications devoted to Professor Pigoń.

KEY WORDS

-